

RİSALE-İ NUR'DA TEFSİR ANLAYIŞI VE MÜNÂCÂT RİSALESİ

“Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım.”(1)

ayetin mealinde açıkça belirtildiği gibi Kur'ân-ı Kerimin gönderilmesinin öncelikli amacı insanların ve cinlerin "kulluk bilinci"ne ulaşmaları ve böylece dünya ve ahiret mutluluğuna erişmelerini sağlamaktır. Bu amaca ulaşabilmek için emir ve yasaklara ihtiyaç vardır. Allah, bu emir ve yasakları peygamberler aracılığı ile halka tebliğ ve talim etmiştir. Yüce Allah'ın teşrii iradesinin hayata geçmesi insanlardaki iman, bilgi ve şuurun yükselmesi ile olur. Bu iman, bilgi ve şuura erişmemiz Kur'ân-ı Kerîm'in ana hedeflerinin bilinmesi, bunların iç âlemimizde ve hayatımızda köklü bir şekilde yerleşmesi ile mümkündür. Bu ana hedefler ise, **“Tevhit”, “Nübüvvet”, “Âhiret”, “İbadet ve adaleti”** de kapsayarak istikametli bir hayata sahip olmaktır.

Kur'an tefsirinin okunmasından elde edilecek sonuç, akıl ve kalp dünyamızı Kur'ân-ı Kerim'in bu esasları üzerine göre şekillendirip, imanın gerektirdiği yaşantıyı hayata taşıyabilmek olmalıdır. Kur'ân-ı Kerim Allah'ın ezelî kelâmıdır. Allah kelâmı ise ebedî, ruhânî ve uhrevî âleme ait yüksek hakikatlerden bahseden kavramlar olduğundan, anlaşılması için tefsir gereklidir. Tefsir terim olarak; Kur'ân-ı Kerim'in anlamlarını açıklamak demektir. Genel olarak tefsîr; insan gücünün yettiği kadarıyla Kur'ân-ı Kerim'de Allah'ın muradını araştıran bir ilim olarak ifade edilmiştir.(2)

"Tefsir iki kısımdır. Birisi, malûm tefsirlerdir ki, Kur'ân'ın ibâresini ve kelime ve cümlelerinin mânâlarını beyân ve izâh ve ispat ederler. İkinci kısım tefsir ise, Kur'ân'ın îmânî olan hakîkatlerini kuvvetli hüccetlerle beyân ve ispat ve izâh etmektir. Bu kısmın pek çok ehemmiyeti var. Zâhir, mâlum tefsirler bu kısmı bazen mücmel bir tarzda dercediyorlar; fakat Risâle-i Nur, doğrudan doğruya bu ikinci kısmı esas tutmuş, emsâlsiz bir tarzda, muânnid feylesofları susturan bir mânevî tefsirdir."(3)

Kur'an'ın tefsirini, başlıca ikiye ayırma görüşü İmam Gazali, İbn-i Kayyim ve Muhammed Abduh gibi zatlar tarafından da vurgulanmıştır. İşte Risale-i Nur,

'manevî tefsir' kabilindedir. Manevî tefsir bazılarının zannettiği üzere, 'işarî tefsir' demek olmayıp, lafızdan çok, manayı esas alan, manaları anlatmaya yönelik tefsir tarzıdır.(4)

Manevi bir tefsir olan Risale-i Nur, sadece iddia ile yetinmeyip; akli, mantıki, ilmi, vicdani deliller ile iman hakikatlerini ispat ve izah eder.(5)

Risale-i Nurları ciddiyetle ve anlayarak okuyan kişinin imanı taklitten tahkike doğru giderek kökleşir.

Kur'ân-ı Kerim hem ilim, hem marifet, hem zikir, hem fikir, hem dua ve münacat kitabı olduğu gibi bütün insanların bütün ihtiyaçlarına cevap veren bir kitab-ı mukaddestir. Risale-i Nur Kur'ânın manevi tam bir tefsiri olduğu için onu tam olarak aksettirmekte ve metot olarak da "Kur'ân Metodu"nu uygulamaktadır. Bunun en güzel örneklerinden birisi "Münâcât Risalesi"dir.

Münacat sözlükte *dua ve yakarış* anlamına gelmektedir. Münâcâtların yazılış gâyesi Allah'a yakarıştır. Fakat Bediüzzaman Hazretlerinin münacatını incelediğimizde bilinen münacat anlayışından farklı olarak "tevhit ve iman esasları" ile örgülenmiş olduğu dikkati çeker.

Bediüzzaman Hazretleri [Üçüncü Şuâ olan Münâcât Risalesi](#) için "**Bakara Suresi 164. âyetin bir nevi tefsiridir.**" der. Tefsîrin ana konusu öncelikle, insan ve insanın hidâyeti olmalıdır. Münacat risalesi de en yüksek mesele olan tevhit ve imandan etkili ve öz olarak bahseder, bu tarzı takip etmesinin sebebi dua ve zikir makamında olmasındandır.

Münacat risalesi Allah'ın varlığının zaruri oluşu, olmamasının imkânsız olacağı, birliğine ve Allah'ın her an her yerde her şeyle aynı anda ilgilenip bir işin başka bir işe engel olamamasına işaret eder. Ayrıca Cenâb-ı Hak'ın; terbiye ve idâre ediciliğinin ihtişamını, büyüklük ve heybetini; kudretinin yüceliğini ve rahmetinin genişliğini; kâinattaki tüm varlıklara olan hâkimiyetini; ilminin ve işlerindeki hikmetin uçsuz bucaksız kuşatıcılığını gayet veciz ifadeler ile izah eder, gösterir. Haşre işârâtı ve bilhassa âhirdeki şiddetli işârâtı çok kuvvetlidir.

"Kâinatın satırlarını dikkatle mütalaa et. Onlar sana Mele-i alâ'dan gönderilmiş mektuplardır."(6)

diyen Bediüzzaman Hazretlerinin ["Münâcât Risalesinde"](#) dikkatimizi çeken husus, her türlü varlığın tesbihâtını tek tek anıp bu tesbihleri kapsamlı şekilde Allah'a sunmasıdır. Böylelikle, yeryüzünün halifesi olarak tüm mevcudatın tesbihatını kendi hesabına Allah'a arz etmiş olur.

Kur'ân-ı Kerim, bir gerçeği direkt öğüt şeklinde anlatmaktansa, edebî metotlar kullanarak dile getirmeyi tercih etmektedir. Hikâyede saf sanatın kullanıldığı her türlü teşvik ve sergileme tekniklerine başvurulmaktadır. Bu husus iki bakımdan uyulması gereken bir sanat hazinesidir: Birincisi, insana bu İlâhî bakış açısının gerisinden göz atmak. Bu bakış, insan gerçeğini Allah'ın yarattığı biçimde temsil etmektedir. İkincisi ise insanlığı hayra, fazilete, temizliğe yönelten öğütte sanat üslubunun kullanılış şeklidir. İstenecek bir öğüt veya arzulanan bir ahlâkî davranış, bir edebî hikâyeye kalıbı içerisinde anlatılabilir ve böylece istenecek maksat en güzel biçimde gerçekleşir. Hikâyede ana unsuru teşkil eden öğüt noktası açıktan belirtilmez. Mücerret emirler ve yasaklarla doğabilecek sıkıcı hal ortadan kaldırılır. Emir ve yasaklara bir nev'i canlılık kisvesi verilirse, etki sahası insan hissinde daha çok genişler ve ruhun derinliklerine daha çok sirayet eder.(7)

Kur'an-ı Kerim'in manevi bir tefsiri olan Risale-i Nur da edebi metotlar ve tasvirler ile kâinat kitabındaki kudret ayetlerini okumuş ve okutmuştur. Mikro ve makro âlemdeki tevhit delillerini Esmâ-i Hüsnâ'nın tecellilerine dayanarak sistemli bir şekilde açıklamış; Cenab-ı Hakk'ın birliği, haşir ve iman hakikatlerini esmânın cilvelerinden hareketle delillendirmiştir. Münacat risalesinde de hitap şekilleri ve Esmâ-i Hüsnâ arasında edebî bir münasebet vardır. Örnek olarak münacatta geçen hitaplardan birkaç tanesini verelim:

Münacat Risalesi "Yâ İlâhî ve yâ Rabbî!.." hitabı ile başlar. Bu pasajda İlâh ve Rab isimlerine uygun olarak Cenab-ı Hakkın Ulûhiyetine ve Rububiyetine ait tasarruflar dikkatlere sunulmuştur. Risalenin başlangıçta Allah'ın Ulûhiyetini ve Rububiyetini ilk önce öne sürmesi dikkat çekicidir. Zira, kainatı eşi-benzeri olmayan tek ve yekta olan, her mevcutta her an kesintisiz tasarrufu olan Yüce Allah yaratmıştır.

Sonraki hitap ise "Ey Vâcibü'l-Vücûd, Ey Vâhid-i Ehad"dir. Hitaplar arasında bir mantık silsilesi takip eden Bediüzzaman Hazretleri bu hitap ile de Ulûhiyet Hakikatini kâinatın dili ile anlatır.

Bir sonraki hitap ise: "Ey şiddet-i zuhurundan gizlenmiş ve ey azamet-i kibriyasından ihtifa etmiş olan Kadîr-i Zülcelâl, ey Kâdir-i Mutlak!"tir. Bu hitapla başlayan pasajda Allah'ın yüceliğinin akıllarda ve kalplerde belirginleşmesi için azamet ve kudretini gösteren faaliyetler okuyucunun tefekkürüne sunulmuştur.

Bu hitaplarla başlayan [Münacat Risalesi](#) bir mantık silsilesi takip ederek mevcudatın tesbihatını komprime bir şekilde özetler. Âdeta ilim içinde zikir, zikir içinde bir marifet ile tevhit hakikati iman esaslarına dayalı olarak okuyucuya sunulur.

Bazı okuyucular tarafından risalelerde geçen cümlelerin uzun olduğu söylenmektedir. Ancak unutulmamalıdır ki kompleks fikirler, ancak kompleks ve uzun cümlelerle anlatılabilir.

Bu yüzden, Bediüzzaman Hazretleri şöyle der (sadeleştirilerek):

"Kısa cümlelerle söyleyemiyorum, muğlâkça oluyor. Zira şu hakaik her tarafa derin köklerini attıklarından mesele uzunlaşıyor. Suret-i meseleyi bozmak ve parça parça etmek ve hakikati incitmek istemiyorum. Tâ hakikat mahsur kalıp kaçmasın."(8)

Sonuç:

Çağımızın insanı âdeta ulvi hakikatlerden uzak kalmış ölü bir ruh taşımaktadır. Canlı, aksiyoner bir inancı yaşamak için imanın kalpte kökleşmesi şarttır. Kalpte kökleşmeyip, sadece iki dudak arasında telaffuz edilen iman ise taklitten öteye geçemez.

İnsanoğlunun Allah katındaki değerlendirilme ölçüsü kalbi ve amelidir. Kalp hidayet üzerinde değilse yapılan amelin bir önemi yoktur. Öyleyse en önemli mesele **"iman"**dır, iman hakikatlerini kendi dünyamıza yerleştirmek, hayatımıza taşımaktır. Kur'anın en önemli mesajı da imana davettir. Hiç şüphesiz Risale-i Nurlar asrımızda; Kur'anın iman hakikatlerinin delilleri, izahıdır.(9)

Tefsir okumaktan elde edilecek sonuç Kur'an'ın mesajını anlamak ve Allah'a yakınlaşmaktır. Risale-i Nurlarda akli, mantıki ve vicdani deliller ile imana dair meseleleri izah ve ispat ederek okuyucusunun kulluk bilincini yükseltir. Bu açıdan baktığımızda ikinci kısım olarak ifade edilen manevi tefsirlerin en kuvvetli ve en kıymetlisidir.(10)

Kaynakça:

1. Zariyat-56.
2. el-Beyumî, 3/4.
3. Şualar; On Dördüncü Şuâ s. 442.
4. Prof. Dr. Suat Yıldırım, Moral Dünyası Dergisi'nin Mart 2008 sayısı.
5. Kastamonu Lahikası s. 8.
6. 24. Mektup Arabi ifadenin tercümesi.
7. Seyit Kutup, 1979: 334.
8. Muhakemât: 131.
9. Kastamonu Lahikası s. 47.
10. Şualar, s. 368.